

mørke Nicher. Bygningen har en Højde af 33 m og en Brede af 24.5 m. Den er udhugget i en 100 m høj Klippevæg og har en rosenrød Farve. Dalman mener, at den snarere har været en Grav end et Tempel.

I Dalen Es Sjar, der følger Mosesbækken mod N.V., findes et Sted 4 sig til hinanden sluttende Hvælvinger af 20 m Højde. Dalman udtaler om dem, at det er næsten ubegribeligt, hvorledes Stenhuggerne har kunnet udhule dem, da det ikke kan tænkes, at de er blevne hejsede ned fra den overhængende Klippe. Der findes i dem indridset Afbildninger af Altre, der iblandt et med 2 Palmetræer ved Siden.

I den n. v. Væg af Vadi El Der, der ligger paa Nordsiden af Byen, fører en endnu til Dels ret tilgængelig Trappe op til en Terrasse af 4—7 m Brede og 70 m Længde, med hvilken Slugten ender. Her findes en Klippcelle, over hvilken der er udhugget 2 Kors, og som vel kan være benyttet af en kristen Eneboer. Nabatæiske Indskrifter paa den ved samme værende Klippevæg viser, at Stedet har været besøgt af Pilgrimme, som dog ikke er komne for at besøge Cellen, men en i Nærheden værende Helighed.

I El Der findes ogsaa en ret ejendommelig Tempelfacade, der har 2 Etager ligesom den første her omtalte Bygning. I den nederste Etage findes Piller, som dog ikke er fritstaaende, med en Dør og 2 Vinduer mellem Pillerne. Den øverste Etage har 3 særskilte Pavilloner, ligeledes smykkede med Piller. De 2 yderste bærer en brudt Frontispice, medens den midterste har et afrundet Tag med en Spids, der bærer en Urne omtrent som en Terrin

med et højt Laag. I Nærheden findes paa en Klippevæg afbildet en, mærkelig nok, topuklet Kamel med en Fører ved Siden af sig. Ogsaa fandtes i Nærheden en Indgang til et Triklinium med en romansk halvcirkelformet Bue over 2 Piller og en Idolniche.

Dalman beskriver flere Bygninger, der krones af en Urne, hvilken i det hele maa antages at betegne en Grav; men angaaende disse og de andre Bygninger, han omtaler, maa her henvises til hans Bog.

Der fandtes i Byen et Akropolis, til hvilket Byens Mure støttede sig, ogsaa et Teater, men begge synes ikke at være af større Interesse.

Endvidere fandtes der Vandledninger, en fra den øvre Del af Mosesbækken, hvor der altid er Vand, og flere fra Kilder i Stadens Nærhed. Adskillige Steder fandtes ogsaa Cisterner til Opsamling af Vand. Der var i øvrigt lagt lige saa megen Vægt paa at forhindre Vandet i at komme styrtende ud af Slugterne under Skybrud, som paa at opsamle Vandet.

Petra er rig paa Indskrifter, de fleste paa det nabatæiske og aramæiske Sprog, faa paa græsk, latin og arabisk. Hyppigst er de kun Formler, der skal genkalde Erindringen om en eller anden Person.

Henkradsede Billeder med Dyr og Mennesker findes ofte. Især fremstiller de Jagt og Sværdtdans.

Kristelige Spor findes ogsaa nogle Steder, dels i Form af Kors, dels i Form af Indskrifter.

Derimod er der næsten ikke fundet Kunstgenstande, bortset fra enkelte Relief, samt Krukker og enkelte forzirede Potteskaar.

Literaturanmeldelser.

Sibirien. I Oversigter og Skildringer. Af Alfred Schönebeck. Med Illustrationer og 1 Kort. H. Hagerups Forlag, København 1918.

Forfatteren til ovennævnte Værk har som Embedsmand i »Det store nordiske Telegrafelskab« opholdt sig i mange Aar i Sibirien og ved talrige Rejser og Studier faaet indgaaende Kendskab til disse mægtige Landstrækninger, der jo til for nogen Tid siden udgjorde en Del af det udstrakte russiske Kejserdømme. For Tiden danner det vel en Slags selvstændig Stat; men hvad Enden paa det russiske Kaos ellers vil blive, ligger jo i den uvisse Fremtid. Forfatteren vil være dette Tidsskrifts Læsere velbekendt for sine fortræffelige Artikler om Forhold i Sibirien og Mongoliet og fortjener at blive kendt i en betydelig større Kreds gennem

den foreliggende Bog. Sibirien har i en lang Aarrække været et udmærket Handelsfelt for Danske, mange af dem har her faaet deres andet Hjem. de har her nydt megen Gæstfrihed og Venlighed fra russisk Side, ligesom forøvrigt ogsaa i hele det russiske Rige, men paa den anden Side, kan man vel nok ogsaa sige, at Danskerne har tilført særlig Sibirien en ikke ringe Sum af Dygtighed, Energi og Foretagsomhed. I det hele synes Danske og Russere at kunne trives særdeles godt sammen, og man maa haabe og tro, at det ogsaa kan ske i Fremtiden, hvor de autokratiske Regeringsformer afløses af de demokratiske; thi Grundtrækkene i Folkekarakteren forandres ikke af Lore.

Det for Tiden værende Interregnum i Rusland vil næppe blive af lang Varighed, og naar det er endt, vil Danskerne atter med Kraft gaa i Gang i Sibirien.

Der er derfor al mulig Grund til at henlede Opmærksomheden paa en saa god geografisk-statistisk og økonomisk-geografisk Bog som Hr. Schönebecks, der, for at bruge et almindeligt Udtryk, der ikke desto mindre er korrekt, har været tiltrængt blandt de mange Danske, for hvem Sibirien har staaet som Operationsfelt.

Forfatteren er en god Pædagog, Stoffet er lagt godt til Rette, og det er navnlig givet i en saa behagelig og let læselig Form, at Læseren faar Lyst til at følge Forf. i hans Tanker og paa hans Rejser igennem de umaadelige Landstrækninger, hvis Udstrækning kun den forstaaer, der har færdedes i lignende udenfor det lille Evropa. I det første Afsnit »Sibirien fra Toget« paa den store sibiriske Bane, faar man foruden god Rejseanvisning tillige straks en Oversigt over det store, ensformige Land. Ensformigt er det, enten lutter Slette eller Urskov, Tajga, eller Bjærgland Øst for Bajkalsøen, eller frossen Tundra i Nord. Derefter følger 36 Kapitler, der for sig behandler specielle Emner. Vi skal blot nævne Historie, Forviste, Natur, Klima, Sibirien som Koloni, Russere i Sibirien. Befolkning, Indvandring og Kolonisation, Samfærdsel, Handelsformer, Erhvervslivet med dets mange Grene, Samfundsliv og Institutioner, Danske i Sibirien, Dagligt Liv i den sibiriske Smaaby o. s. v. Alle disse Afsnit er ladet med en Mængde positive Oplysninger af baade praktisk og videnskabelig Værdi, selv om Værket, der omfatter 399 Sider stort Oktav, er holdt i populær, eller bedre, populærvidenskabelig Form.

Sibirien vil under ordnede Forhold afgive en vid og udbytterig Arbejdsmark. For blot at nævne noget: Landbruget med Smørekporten og Skovbruget. Sibirien har over en halv Milliard ha. Skov, medens til Sammenligning f. Eks. Sverrig har c. 21 Millioner ha. Skovland. Men Skovene enten røgtes slet eller slet ikke, og Skovbrande er almindelige, Hornkvæget er ret betydeligt, der skal saaledes være 7—8 Millioner Stk. Hornkvæg; men dette Tal kan udvides ganske betydeligt, og Racerne trænger til Forbedring. Svineavl, Faare- og Gedeavl er ogsaa i Fremskridt og kan faa en Fremtid for sig, ligesom Produkterne af disse Dyr: Smør, Ost, Uld og Flæsk vil kunne hæves til en stor Eksportartikel.

Paa Metaller og Mineralier er Sibirien rig; de vigtigste er Guld, Jærn og Kul, og deraf er vel nok de to sidste de væsentligste; men Ulykken er, at de fleste Lejer ligger langt borte fra Banen og

de sejlbare Floder. Og her rører vi just ved Hovedvanskeligheden: Manglen paa Baner, Flodregulering og Kanalisering. Den sibiriske Længdebane har ganske vist livet stærkt op i Sibiriens Økonomi; men den forslaar kun lidt til Eksploitationen. Floder, ogsaa sejlbare, er der ganske vist en Del af, men sammenlign paa Kortet f. Eks. Evropa med Sibirien, og man vil se, at der slet ikke er saa rigeligt endda med Vandløb. Mange Egne lider endog af Mangel paa Vand. Som Kraftkilde ejer Landet en stor uudnyttet Energi i Floderne; men disse venter ogsaa paa at blive brugt. Den elektriske Kraft fra disse vilde sikkert kunne drive baade Baner, Miner og Fabriker. Om alle disse økonomiske Forhold giver Forfatteren ikke alene et stort Antal Fakta, men ræsonnerer tillige over dem paa en meget tilforladelig Maade.

Udenfor det rent Økonomiske giver Forfatteren i flere Afsnit en udmærket Karakteristik af Russeren, hans Liv og Færden og hele Maade at tage Tingene paa. Forfatterens Vandringer i Storbyen Irkutsk og hans Skildringer af Livet i Smaabyen er meget underholdende og træffende. Ogsaa Forbindelsen med det tilgrænsende Kina gøres til Genstand for Undersøgelse.

Det kan paa det bedste anbefales Danske at læse Hr. Schönebecks Bog, der baade er underholdende og belærende. Uden at skjule Russernes daarligere Sider, giver den sikkert et upartisk Billede af Forhold og Tilstande, som de var før Verdenskrigen, og da Menneskers Liv og Færden er afhængig af de givne geografiske Forhold, vil Bogen i det væsentlige være lige saa god at faa Forstand af efter Krigens Ophør. Naar der atter kommer rigtig Ro, vil det vise sig, at kun Smaatingene er forandrede medens de store Spørgsmaal bliver de samme.

Ole Olufsen.

Christensen, Carl: Naturforskeren Pehr Forsskål, hans Rejse til Ægypten og Arabien 1761—63 og hans botaniske Arbejder og Samlinger. København 1918. 172 S. med et Billede.

Den af Kong Frederik V. bekostede store Arabiske Rejse 1761—67, der ofte benævnes »Niebuhrs Rejse« efter den eneste overlevende Deltager, Carsten Niebuhr, er sikkert den største Indsats, som Danmark har gjort i geografisk Udforskning af varmere Himmelstrøg.